

Gunāra Priedes dzīve un darbi, Jumava, 2013

234.-243. lpp.

1952. gads

3.VIII

Prakse beigusies. Pirts galīgi un uz visiem laikiem noskalo Ērgļu rajona būvtehnika sviedrus, ko tikai uz brīdi spēja Ogres upe, Pīslas ezers, pančka Zaubē. Mājās nāku cauri kapsētām, tur viss ziedos, arī tēva un vecmāmuļas kapi, vecātēva pūlēm pateicoties, zaļi, glīti, solīdi (sevišķi vecmāmuļas, pie lielās priedes un ar ziedošo puķi). Tirgū ziedi, kas vēsta vasaras otro pusi un atgādina: nāk rudens, pasteidzieties, tveriet zūdošās vasaras krāšņumu...

Augstākā izglītība, grāmatas un vispār māksla un ilggadīgas intensīvas garīgas nodarbes dara cilvēku vientuļu. Jau īpaši viņa paša vidē; ne nu vēl ārpus tās.

Lasīju "Kirī kundzi." Pjērs Kirī atteicās no mīlas – līdz brīdim, kad sastapa "īsto", Mariju Skladovsku. Un viņam tad jau bija trīsdesmit pieci gadi. –Man nav vēl divdesmit piecu.

Kad pazaudēju Dženevru (*Dzidru Lakstiņu, prec. Bļodoni. Par Dženevru iesaukta pēc abu iecienītās Arno d'Juso un Džeimsa Gou lugas „Dziļās saknes” galvenās varones vārda – I.S.*), man likās: dzīve beigusies. Sāksies tukšas, pelēkas dienas. Blēņas. Beigusies bija – jaunība. Ne dzīve.

Bet tomēr, cik skumji.

Jā. Bet prakse ir beigusies, esmu brīvs, priekšā divi mēneši, kurus veidot pilnīgi pēc sava prāta. "īsti vēl nezinu, ko darīšu. Ja nu.. It kā vajadzētu meklēt darbu, kas dotu iespēju uzlabot materiālo pusi – mans vienīgais uzvalks taču zem katras kritikas, labāk nav ar apaviem, apnikuši šie surogāti, un priekšā diplomdarbs, vesela ziema smaga darba, kad nebūs laika. Bet – ja nu: teātris? Diemžēl, nenoteiktība. Līvijas Pečakas (*prec. Akurateres, tolaik Dailes teātra literārās daļas vadītājas – I.S.*) vēstule gan apliecināja, ka "interese" pret "Zeva templi" (*G. Priedes pirmā luga „Zeva templis Olimpijā”- I.S.*) nav zudusi utt, tak viens ir skaidrs: sezona ir sākusies, sākušies arī mēģinājumi, bet "Zeva tempļa" teātra darba plānā nav. Vēlāk, ziemā? Ar to nerēķināšos. Tāpat kā līdz šim iekārtošu savu dzīvi tā, it kā tāda "Zeva tempļa Olimpijā" un izredžu kļūt "slavenam" un ar solīdu honorāru uz laiku atvairīt visas sīkās materiālās rūpes, kas bieži sarūgtinājušas

dienas šais piecos studiju gados – it kā visa tā nebūtu. Tas, protams, nenozīmē, ka – aizmirsīšu .. Nekad! Apziņa, ka esi varējis, ir jauka lieta, un sava nenoliedzama pievilcība ir arī tai pašai nenoteiktībai. Tu strādā kaut ko un ved mūka dzīvi un pēkšņi - "taures" skanēja, dziedāja vijoles. /../

27.VIII

"..Rezultātā Smiļģis grib Jūs redzēt (un mēs arī). Tādēļ brauciet šurp uz teātri iespējami drīzāk. ..Bet Jūs redzat, ka rakstu Jums daudz ko tādu, ko man nevajadzētu Jums atklāt, tādēļ manas rindas nevienam nerādat, ja? Reaģējat tā, it kā būtu saņēmis apmēram šādu zīmīti: Gaidām Jūs tuvākā laikā teātrī, lai turpinātu darbu pie Jūsu lugas."

28.VIII

Vispirms – mājoklis. Vai tad var dzīvot tik bezpersoniskā, kā provinces stacijas "uzgaidāmā zāle" telpā? Nu, kad aizvākti putekļi un viss liekais, kad logam priekšā aizkari, vāzē ziedi (tumši – violeti – sarkanās asteres) un uz galda zaļā pārklāja "pirmās nepieciešamības priekšmeti", kas lakoniski vēsta par maniem pašreizējiem nodomiem – nu, kad nu viss tā ir, un pie sienām Dzidras Ezergailes (*māksliniece, studiju biedre Arhitektūras fakultātē – I.S.*) oforti un Truajons, un kā gadiem tikšķ vecais pulkstens, un stūrī pieslieti stāv rasējamie dēļi, sliede, trijstūris – un tā ir atkal mana istaba, mans mājoklis, "mājoklis ar stilu". Šis stils citiem varbūt šķiet pārāk kails, sauss, asētisks. Ne grāmatu, ne attēlu, ne - vārdu sakot, nekā! Lai kā, tas ir mans stils, izveidojies, lēnām bet konsekventi aizvācot visu lieko (klavieres, kumodi, grāmatu kaudzes) un to, kas nav aizvācams vai ir vajadzīgs, noslēpjot skapī. Mēbeles, kādreiz kompleksi iegādātas, arī visas viena stila, viena koka, vienas krāsas. Lakoniskas – mazliet kokainas – taču smagas, stabilas, lietišķas, pārliecinošas, atbilstošas savam uzdevumam. – Jā, tā ir atkal mana istaba, kas klaji pauž sava iemītnieka antikvāra, arhivāra, bibliofila un vispār jebkuru kolekcionēšanas tieksmju trūkumu. Smejoša antitēze visiem neskaitāmajiem mazajiem muzejiem, kuros nācies būt un kur cilvēks kļuvis par lietu vergu, putekļu slaucītāju, naftalīna kaisītāju, konservētāju. Bez tendences sagādāt ērtības miesai, mazā racionālā istaba ir īstā vieta garīgām nodarbēm. Tikai man? – jā, bet tā taču tāpēc arī ir – mana!

Un tad – es pats. Noskuvies, nomazgājies, sasukājies, apvilcis baltu triko sporta kreklu un

nostājies pie spoguļa, redzu, ka šimbrīžam varu būt ar sevi mierā. Ērgļu kalnu gaiss, Vējavas vēji, Skujenes un Zaubes saule, Ogres upes un Ventspils jūras ūdeņi un "Dzidru" saimnieces un māmuļas ēdieni darījuši ko varējuši. Protams, rokas – tās nekad nekļūs vīrišķīgas; bet pleci ir tā kā platāki, mati zeltaini un vasarīgi cirtoti, seja tīra, iedegusi, arī pleci un mugura brūna. Fiziskā pašsajūta laba, kas ļoti svarīgi patreiz, paredzamo lielo darbošanos priekšvakarā.

Garīgā? – ak, sirds apledojuši lielajā vientulībā – bet ne tas, ne par to tagad. Suverēns savu domu valdnieks, šai virzienā doties tām aizliedzu.

Rīga. Rīga apņēma mani visām savām skaņām, krāsām, smaržām. Rīga! Skaista ir Vidzemes augstiene, interesanta kafejnīca Pērnavas pludmalē, simpātiska Tallina, arī Tartu, Viru un Petserus un novadu ap Munameģi labi bij paskatīties, fascinējoši – sugestīva (!) savā bargajā varenībā ir Baltijas jūra pie Ventspils rudenī, bet ko tas viss būtu vērts, ja nebūtu Rīgas, kur atgriezties un redzēto apcerēt? Un dzīvot kādā no šīm daudzajām aizvadītās vasaras vietām, nezinot, ka ir Rīga, kurā: jāatgriežas! – neiespējami. Bet šodien Rīga savam pazudušajam dēlam vispirms uzgāza šalti rudenīga lietus un tad, ar teātra sekretāres Lilijas Vītolas muti paziņoja, ka biedre Pečaka neesot vesela. – Rīt. Jo doties tieši pie Smiļģa, tas ir riskanti. Jā, tas no Rīgas puses nebija smuki. Kur es tā steidzos šurp! Bet es neļauņojos./../

Naktī.

- Līst. Visa pēcpusdiena un vakars, pļāpājot ar Andri [Galenieku] un Imantu [Plotnieku], un Voldi (*Voldemāru Šustu – I.S.*). Tieši – pļāpājot ... un labi tā, atrasts taču, tik ilgi es bijis ārpus savas vides. /../ Andris apprecējies, pavisam klusi, ar 15 rubļu izdevumiem. Apsveikt? – nolēmu, ka nē; tas izklausītos komiski. Ka par to priecājos un man tas šķiet labi esam, pateikšu citreiz. Ausma ir jauka meitene, viņa un Andris viens otram piestāv. Stāstīju par Ērgļu rajonā pieredzēto – un tā, šo un to apcerējām.

- Imants: "Kāpēc tu, Gunār, neesi apprecējies?"

- Uz tādiem jautājumiem atbildei noder pirmās prātā ienākušās blēņas, ja īstas asprātības nav pie rokas. – Bet ja jāatbild pašam sev?

"Kad nomirst mīla, pamet tā vēl sāpi/ Jūt ilgi sirds un mute kādu slāpi/ Kas nenorimst, bet gadu smeldz pēc gada -"

- Kad nomirst mīla...

- Divi gadi. – Keelatud. Keelatud. Keelatud. Keelatud. (*Aizliegts – igauņu val. – I.S.*)
- Dženevra! – Keelatud!././

29.VIII

Vajadzēšot noteikti ievest negatīvo personāžu, teica Smiļģis, kad izbraucām uz Tērbatas ielas. Visu ceļa gabalu līdz Valdemāra ielai un pa to līdz tiltam, ieskaitot ar auto vadīšanu saistītās piezīmes un pārdomas, aizņēma šīs domas pamatojums. Vajagot tiešo ietekmēšanas skatu, ne tikai runāt vien par to. Uz tilta tika konstatēts: "Talantu pazīst pēc raksturiem un pēc valodas. Jums ir talants. Tomēr nācās atzīt, ka šur tur pavīd – "žargons"." Dārtas ielā iepazinās ar sievu ("Iepazīstinieties – te jauns autors – un mana sieva!"), bērniem un Dingo un apskatīju slaveno māju un dārzu. Un atpakaļceļā atkal tika runāts par Grebli (*tēls „Zeva templī” – I.S.*) un valodu, bet arī par Dingo, autovadītāju kultūru, partijas darbiniekiem te un Maskavā utt. Au, labprāt tā sēdētu un klausītos visu dienu! – iebilst nemēģināju, kaut daudzus argumentus varētu atspēkot. Vai tad viņš vispār ievērotu manus iebildumus? Viņš, "mūsu lielais tautiets Smiļģis!" (doc. Birzenieka bieži atkārtots teiciens), Staļina prēmijas laureāts, PSRS Tautas mākslinieks!

"Rendezvous" – otrdien. Viņš man visu sīki izstāstīšot, un es varēšot pierakstīt. – "Kā? ir varbūt cilvēki, kas ar mieru kolekcionēt Smiļģa caurās zeķes, bet tu neko nepriecājies par izdevību pierakstīt, ko viņš tev stāstīs!" – savā īpatnībā, spēcīgajā veidā teica Aina (*Tītmane – kursabiedrene Arhitektūras fakultātē – I.S.*), kad viņu īsumā informēju par stāvokli. Nepriecājos vienīgi par it kā neatvairāmo un kategorisko nepieciešamību vilkt uz skatuves – Grebli. Ak, ak! Kā pārliecinoši parādīt "bubuli", kam pats netici? Nebūs viegli.

Žēl, ka nav Līvijas Pečakas, kam prasīt padomu. T^O utt. "viņa jau vārīga šai ziņā, un apaukstējusies", teica Lilija; man ieteikusi iet tieši pie Smiļģa, un tā arī pie viņa nonācu. Turklāt gaidot sienasavīzē uzzināju, ka Lilita Bērziņa ar meitu vasaru izmantojušas, lai ceļotu pa Kaukāzu, ka Bramberģe bijusi Gagros, ka Adernieks vēžojis, ka Žvīgule – utt.

31.VIII

Valters (*Maike, kursabiedrs Arhitektūras fakultātē – I.S.*), uz jūru ejot: līdz viņiem nonākušas baumas, ka... "Tā ir?" – "Jā." Valters lietu uzņem kā sensāciju un tomēr

lietišķi. Pieeja, kādu cienu... Tādu, kas neliek domāt: ak, kam man vajadzēja runāt? Īsumā informēju par notikumu gaitu, akcentējot, protams, anekdotiskus sīkumus. Rūta (*Kronenberga, kursabiedrene Arhitektūras fakultātē, Alberta Kronenberga meita – I.S.*), vēlāk pie jūras: "Gunār, vai tas tiesa, ka.." – "Tiesa! Valteram es nupat jau atzinos!" Tad viņa grib zināt, kā to lugu saucot, un svinīgi un reizē muļķīgi un komiski nopietni vēja auros un baltās putās sakultās jūras šņākoņā izskan: "Zeva templis Olimpijā". Un vai tiešām galvenais varonis esot Benita (*Bēniņa, kursabiedrene Arhitektūras fakultātē – I.S.*)? Un kāds esot saturs? "Puķes," saka Aina, "galvenais tur ir puķes. Petūnijas, lobēlijas, pelargonijas, selaginellas..." Saprotais, ka ar tādu paskaidrojumu vien nepietiek... bet sīkumos neielaižamies.

"Lit. un M.", kā vienmēr, par dramaturģijas atpalcību. Kā ievadā, tā Upīša apcerējumā, garajā redakcijas rakstā, Annas Lāces "Lugas finalā" un "Vēstulē redakcijai". Tikai "Pavasaris" Jelgavas drāmā, vairāk nevienas pašas oriģināllugas! – un saucieni, un brēcieni ... Liekulība. Vismaz Smiļģim, tam nav nekādas ne pārliecīgas vajadzības ne – un nepavisam nu nekādas – steigas. Citādi: "Zeva tempļa" novērtēšana, kas taču prasītu vienu dienu, ne vairāk, neilgtu vis mēnešiem, un arī tagad – vai tad paredzams kāds gals? Uzrakstīšu, lasīs atkal pusgadu, liks atkal pāris sīkumu pārlabot. Bet te – rodas iespaids: jāparādās tikai lugai... Blēņas. Lai kāds cits tic... man lai nestāsta. Ir, zināms: Līvijas Pečakas, [Artūra] Dimitera un [Jāņa] Palkavnieka (*Dailes teātra direktora – I.S.*) pieeja, jā, ir.

2.IX

Tikai nekādus pārsteidzīgus lēmumus šodien! Vispirms – mieru. Uzmanīgi izlasīšu savu lugu. Jo pirmā doma, atnest visam ar roku, ir pieauguša cilvēka necienīga.

Bet būtībā nenoliedzami ir tā, kā teica Līvija Pečaka: man tiek pasūtīta jauna luga, tāda, kādu rakstītu viņi, ja viņi to darītu.

Smiļģis mani absolūti nav sapratis. Viņš – neglābjams teatrālis. "Efektu, efektu, acij-" Kas tad nezina šos Dailes efektus? Tukšs spožums, ugunošana, troksnis.

Daudz no tā, ko dzirdēju, bija gudri vārdi. Daudz – tīro blēņu.

Talants, profesionāla gatavība, fantāzija, prasmes iezīmēt raksturus. Kur tas ir, ja jājautā: "ko spēlēt?"

Lasot šāsdienas ieraksta pirmos teikumus, iespaida šāds: pārskrējis jaunais autors mājās - vīlies, uztraukts, viens... Pat ne uz to pusi. Nekad neesmu bijis mierīgāks kā šodien Smiļģa kabinetā, atzīmējot viņa domas piezīmju grāmatiņā.

Līviņa teica: man – pasteļkrāsas, utt. Jā. Vārdu sakot: Smiļģis grib manā vijoļkoncertā dzirdēt bungas dārdam. Bet, tā ka es to nevaru, man nu it kā šo bungu dēļ koncerts jātransponē pūtēju orķestrim.

Vai es to varēšu? Un kas tur iznāktu? "Ekspresiju!" – "Iztrakoieties!" – Filosofēt es varēšot vēlāk, kā Gēte, 75 g. vecumā savus pēdējos darbus sacerot ..

Pateicos par šo perspektīvu.. Reibst galva no vientulības un no visām lielajām domām, kas tajā rosās. Ir velti cerēt aizmigt. Bet – rakstīt? Nē taču.

Mēģināšu nedomāt. Bet kā var nedomāt? Baidos, ka sāku zaudēt garīgo līdzsvaru.

Pārāk liels ir tvaika spiediens katlā, bet drošības ventili projektētājs piemirsis paredzēt. Draud eksplozija.

3.IX

"Drošības ventilis": Vēstule Līvijai Pečakai. Garu garā, lapu pēc lapas; un lieliski. Rakstīšana, kas prasīja domu disciplīnu, palīdzēja pašam sev noskaidrot visus "par" un "pret". Protams, es rakstīšu. Ne tā, kā gribēja Smiļģis un kā man tika nodiktēts, ne tā! – bet rakstīšu. Un: ne te, bet Ventspilī, pie mātes. Izbraukšu piektdien, 5.IX; tur – tieši divas nedēļas.

Ja es divās nedēļās, intensīvi strādājot, nekā neizdaru, tad nav vērts, ka man plecos galva, caur kuru šais gados izgājis tik milzum daudz grāmatu, lugu, mūzikas un dziesmu, gleznu, pieredzējumu un piedzīvojumu!

4. X

Uz galda – mandolīna ... Kam man šis barbariskais stīgu instruments? Ventspilī, tiesa, tā man bija kā smēķētājam papiross; kad nevedās izdomāt kādas aizsāktas scēnas atrisinājumu vai rast īsto formu replikai, noliku manuskriptu un ķēros pie Vitauta mandolīnas. Tagad? Pirmā izrādījās brāķis, nesu atpakaļ apmainīt – un saprotu, ka – nevēlos vairs. Otrā ir klusi – labskanīga. Vakarā, nākot no centra, iegādājos konfekšu kārbu. Lieki, smieklīgi ... un pēkšņi iedomājos, cik labi būtu, ja uz Aleksandra baznīciņas

kāpnēm sēdētu ubadze, varētu iedot ... Viņa sēdēja. Droši vien – pirmoreiz šāda dāvana. Bet noderēs jau, nebūs tik drūmi tur, ārā līst, auksts nav, tomēr – rudens. Pēc nedēļas nebūs vairs naudas maizei, ja tā turpināšu./../

6. X

"Lit. un M." – RS apsprieduši Vanaga lugu "Solis rītdienā". – "Arī L. Pečaka, atzīmēja, ka lugā ir daudz pozitīva, bet nepārvarēti palikuši nopietni trūkumi. Galvenie no tiem: nav pietiekama darbības kāpinājuma, mērķtiecības. Konflikti apsīkst pārāk ātri. L. Pečaka pārmeta autoram, ka lugā parādītajiem jauniešiem trūkst siltuma, dzīves prieka, viņu mīlestība attēlota bāli, bez saviļņojuma." Iecerot šos pēdējos secinājumus, Līvija Pečaka – citādi nevar būt – padomāja arī par Juri, Andri, Ēvaldu, Ievu, Ellu.. Kā te ar "siltumu" un "dzīves prieku"? Kā attēlota Ievas un Jura mīlestība? Tas, par "darbības kāpinājumu", bija viņas pēdējā vēstulē ... Es, bez nepacietības, pavisam mierīgi – gaidu./../

8. X

"Katedra" atdod klauzūras. Labākie darbi – [Oļegam] Šorinam un [Mihailam] Morduhovičam, un [Ritai] Andersonei ... pašiem vājākajiem (toties – skaļākajiem) visā kursā. Šorina stacija.. es taču redzēju, kā viņš strādāja, viņš burtiski pārzīmēja torņus, ieeju utt. no krievu senās arhitektūras paraugiem, rezultāts ir arhaisks pīrāgs, ne 20. gs. celtne, kurā pielietoti nacionālie elementi... Labākais darbs, no kura mums jāmacās.

Mana līdzšinējā pieeja – nekad neļaut formas dēļ ("дайте силуэт!") ciest funkcijai, vispār – strādāt ar loģisku domu un meklēt saturam atbilstošu izpausmi – šai pēdējā studiju gadā radikāli jāmaina, citādi faku nebeigt. Vai izdosies? Jau pats sākums... Ideāls – smērēt ar melnu zīmuli siluetu, nedomājot ne par plānu, ne par ko citu. Jāliek pie malas godīgums, atklātība, loģika, skaidrība. Jāpārslēdzas uz ārišķību, butaforiju. Nebūs viegli. Sevišķi traucēs nevarīgums grafikā. Neprotu tak akvarelēt.

Mājās – vēstule Dailes teātra aploksnē. Reālais saturs rindkopā: "Pagaidām lasīsim teātrī. Tad došu Jums ziņu, kad būs kvadrātsakne jau nojaušama." Vēstule, kā visas šai rokrakstā, dzīva un uzmundrinoša. Par jauno variantu viņa, šķiet, vēl nav skaidrībā un grib zināt citu domas... "Taču Greblis, lai gan Jūs esat ar viņu godam ticis galā, šausmina." (! – tas tik vēl trūka, ja būtu citādi!) "Vispār man vēl jādomā, jo es jau esmu

Jūsu darbā par daudz iekšā, lai varētu gūt pēkšņu iespaidu. Sveicinu! Līdz turpmākam! L. Pečaka."/../"

12. X

Vakars ir – kā jau rudens vakars. – Es skatījos [Blaumaņa] "Ugunī". [Žanis] Katlaps un [Lidija] Freimane. Kristīne – mīļa un skaidra, un Edgars – mīļš pārgalvis, un Alders – un Horsta madāma – un vešeriene – un es mežonīgi vientuļš un izbijies turklāt.

15. X

Brālēns Olafs [Pētersons]. Kad viņš atkal atnāca, nepūlējos pat slēpt, cik maz man par to prieka.

Mana pasaule viņam tāla kā saltās zvaigznes. Ko viņš domā par manu specialitāti, mani neinteresē (bet es taču zinu, viņa ģimenē valda apbrīnojams prakticisms), bet pret viņa un Sašas (*Aleksandra Pētersona – I.S.*) profesiju jūtu organisku riebumu.

Profesija... Abi brāļi, divi jauni cilvēki – un braši puisi, ne kaut kādi kropļi! – šai neaprobežoto iespēju pasaulē izvēlējas skolu, kas sagatavo cietumsargus (viņi, protams, ir – "apsardzes priekšnieki", "uzraugi" utt., bet nosaukums neko negroza). Nekādu citu domu, izņemot tieksmi ērti iekārtoties stabilā sistēmā. Alga – solīda, darbs – nu, par darbu te neērti pat runāt – kāda lieliska nozare!

Es lai viņus nosodītu? Nē. Ir pārāk daudz tādu cilvēku, arī starp maniem paziņām, kas... labi, ne par to. Bet neviens nevar gribēt, lai es bēdātos, ka Līvberzes nometne likvidēta, drāšu žogi noārdīti, zeme atdota sovhozam, un nabaga Olafam jāmeklē cita vieta. Ka resora darbiniekiem atņemtas piemaksas par "zvaigznītēm" un palikusi pamatalga. Ka Cēsu cietums likvidēts un nabaga Sašam jābrauc uz Daugavpili, kur viņš Cēsīs tik labi bija iekārtojies! – dzīvoklis sievai un meitiņai, ģimenes dārzs. Viss tas, ak šausmas, nu jāpamet!

Uz mūsu radniecību man nospļauties. Liekas, viņiem arī ... vismaz neviens te nav redzēts citādi, kā naktsmājas meklējot. Bet es vasarā pāris dienas bija Herberta un Emmas viesis, un bez tam – šis dzīvoklis ir vecātēva, un pateikt, lai viņi pārguļ viesnīcā, jo mēs viņus jūtam tikai kā traucējumu – tik daudz drosmes man nav.

Tai dzīvoklī, kas – ja tāds vispār būs – skaitīsies mans, Olafs un Saša viesos nenāks.

Tāpat kā – Herta, Helga utt. Radi? – es smejos, viņus šo vārdu skandinām dzirdot./../

16. X

Rindu garu, tukšu dienu atsver viena pati ceturtdiena, tik tā pilna visādu notikumu. Jau rīts, kad vēstuļkastītē "Cīņa" ar Staļina runu un – Līvijas Pečakas vēstule ("Gribu ar Jums runāt. Gaidu, ka Jūs pienāksit teātrī"). /../ Pārbraucu mājās, lai noskūtos – un klāt divi jūrnieki no Liepājas, ar Visvalda vēstuli. Ja līdz šim to tautu pazinu no vienas puses (Zigurds (*Mežulis, kursabiedrs Arhitektūras fakultātē – I.S.*), kad stāstīju, atgādināja Maskavas laiku incidentu Caricino...), tagad atklājās otra, lielā sirsnība, kas mani kā drauga brāli nu apņēma. Visvaldis (*G. Priedes vidējais brālis – I.S.*)? – "Vova" dzerot, bābas, skandāli... neko neslēpa, ko tur slēpt, draugi, brālis... varēju tikai konstatēt: "Очевидно – не изменился ..." Sievu esot pametis, nerakstot ("таких у него – сколько хочешь!") – jā, to man teica jau Slavens (*tēva kolēģis – I.S.*), bet ja man kāda žēl, tas ir vienīgi mazais Ūsiņš (*brāļa Visvalža dēls Edmunds – I.S.*). Es esot brālim ļoti līdzīgs, uzreiz pazinuši. Tad esmu teātrī, un saruna ar Līviju Pečaku Smiļģa kabinetā – ai, par ko visu nerunājām! (St. citu: viņa apjautājās par mazo brāli... (kādas manas vēstules frāzes dēļ, atceros). Teicu, mazs vēl, mācās. Ka man ir vēl viens brālis, pēc mātes definīcijas "ģimenes lepnums", viņa nezina. /../

Piemēram, par visu to, ko teica Līvija Pečaka. Viņa skāra arī manu kā mākslinieka nākotni un nevarēja izšķirties, ko dot man par skolotāju. Ostrovskis tas nedrīkstot būt. Čehovs? – jā, bet arī ar nosacījumiem. Es pats atgādinot Sudrabkalnu (ar ko tieši, viņa pateikšot citreiz...) Ne sadzīves atveidotājs es būšot, bet – filozofs, un "Zeva templis Olimpijā" – miniatūra: pavasaris, ceriņi zied, cilvēki. Nost ar Grebli! Bet tur bija tik daudz kā, ka – ne tagad. Esmu noguris.

27. X

Šī dienas piezīmju grāmatiņa – nezinu, man šķiet viņa ir bez nozīmes. Dienas grāmata? – taču nē. Atsevišķi sīki fakti, pieturas punkti – un bieži ne tuvu tie, kas bijuši galvenie un noteicošie attiecīgajā dienā, bet vēl biežāk: paši nenožīmīgākie. Ir domas un darbi, ko slēpju pats no sevis, un tad – rakstot tikai pats sev, es paturu vērā, ka tādi rodas "lietišķu pierādījumu" kaudze, kas reiz var nokļūt arī cita rokās, un tad – *vae mili miseri*, ja būšu

plāpāji ... Varbūt tāpēc tur, kur kas it kā sāks, bieži pierakstīts: "ne tagad par to, vēlāk, rīt" – bet ar to arī izbeidzas. Varbūt tāpēc... Ak, nieki. Ko es? Labi zinu, ka – atzīmēšu, kā sācis. Kā sācis piecus gadus atpakaļ. Ja es to nedarītu, justu, ka kaut kā trūkst. Pieradums. Bet šovakar par to sāku domāt, lūk, kāpēc: ienāca prātā, ka patiesībā esmu daudz sīkāks, nenožīmīgāks, sliktāks par to arhitektūras nodaļas sestā kursa studentu un jauno rakstnieku vienā personā, kādu iezīmē šīs lapaspuses (vismaz kādu viņām it kā tendence iezīmēt ...) Un tai pat laikā, kā Ešlijs Vilks redzot arī lietas otru pusi, zinu, ka atsevišķas lietas mani te nostāda daudz neizdevīgākā gaismā, kā es to pelnu, un visas tās, kuru te nav, t.i., noklusētās domas par cilvēkiem, kurus es vienmēr esmu tik uzmanīgi vērojis, par notikumiem, sarunām, grāmatām, kino.

Nē, smieklīgi. Es it kā debatēju ar kādu.. Tās piezīmju grāmatiņas, kas tagad pie Dženevras, ir pirmās un pēdējās, ko kāds cilvēks no manis saņēmis. Jo – "Pirmā mīla Tu man un vienīgā, vienīgā būsi –" Bet ar to, kura rokās viņas, var gadīties, nokļūtu bez manas ziņas un līdzdalības, ar to man jāērķinās, resp., jāērķinās par tik, par cik, šādas iespējas pastāvēšanu vērā ņemot, esmu sevi disciplinējis un atradinājis no izplūšanas galējā vaļširdībā un sekošanā "domu diktātam", emociju plūsmas fiksēšanai bez intelekta kontroles.

Galū galā, vai dienas piezīmes nav bijusi mana literārā skola? Ko tad esmu uzrakstījis? – pāris viencēlienu, recenzijas "Lit. un Mākslai", ceļojuma piezīmes, pāris noveļu u.c. sīkumu – tas, ja neskaita vidusskolas laika domrakstus, referātus un darbus žurnālā, ir viss. Tas nav daudz, ai nē, tas ir ļoti maz – katrā ziņā daudz par maz, lai uzrakstītu triju cēlienu lugu, par ko tik labās domās ir Līvija Pečaka, Dimiteris, Lilita Bērziņa, Ertneris, Palkavnieks – jā, arī Smiļģis taču, ar visām viņa ierunām, "Zeva templī" saskatīja bez "talanta" arī "profesionālu gatavību" utt. "Talants" – nu, tas var būt iedzimts, bet – "profesionālā gatavība"? – nekad, to var dot tikai darbs. Māksliniekam nav dienas bez skices, balerīnai – bez attiecīga dejas soļu un vingrojumu skaita, dziedātājs ik rītus izmēģina visus reģistrus. Tikai es viens, pēc pāris sīkiem, draugiem rādāmiem darbiem, pēkšņi esmu tiktāl "profesionāli gatavs", ka manu pirmo lugu gatavoju iestudēt Dailes teātris! – un kur vēl zināms, ka "dramatiskā forma – visgrūtākā literatūras forma" (Gorkijs), un ka "vajadzīgs kaut kāds rets talants un neparasta intuīcija, lai tūlīt apgūtu dramatisko formu"! (Pogodins). Dienas piezīmes gadiem ilgi bijušas mani literāta

ikdienas vingrinājumi, skices, dejas soļi, gammas .. Jā, vēl gan arī laikam – vēstules. Es agrāk sarakstījos ar tik daudz cilvēkiem. Vismaz piecdesmit manu vēstuļu savā kāzu dienā sadedzināja Dženevra. Vairākus desmitus, pēc Viktorijas (*G.Priedes klasesbiedrene Ventspils 1. ģimnāzijā – I.S.*) dzīvokļa kratīšanas, iznīcināja Zīvertiene. Daudz viņu jābūt Līvijai L.[auva, *klasesbiedrene – I.S.*], Ģedim (*Ģedimins Trulevics, klasesbiedrs Ventspils 1. ģimnāzijā – I.S.*), Mišam (*Miķelis Ivanovs, klasesbiedrs Ventspils 1. ģimnāzijā, vēlāk mākslas zinātnieks – I.S.*) (garas, "principiālas"!...) un kur vēl šīs vasaras interesantā korespondēšana ar Ainu [Tītmani] un Līviju Pečaku!

Literārā skola, bez kuras tinte būtu izžuvusi un spalva sarūsējusi – jo arhitekta darba rīki ir zīmulis, velce un ota – un nebūtu ne "Zeva tempļa Olimpijā", ne visu raibo notikumu, kas ar to sakarā. Man nav vairs neviena bez mātes, kam rakstīt vēstules, un manas vēstules mātei ir īsas, sausas, steidzīgas (es sevi par to nosodu, bet citādi nevaru; sirsnīgu vārdu nav mūsu ģimenes leksikonā – tie mums lieki un skanētu neīsti, mēs saprotamies tāpat). Atliek dienas piezīmes, saruna ar sevi pašu.

Ko – šodien? Es ar visu "plāksteri" uz kakla, biju fakā.

Bet tad es lietū staigāju pa bulvāriem un jutos tik nožēlojami nevarīgs un pamests, ka burtiski (atkal!) no vientulības un neziņas sāka reibt galva. Ko? Uz kurieni? Kāpēc? – Strādāt neiespējami, ne kādu apciemot gribējās, ne ēst, ne – ko citu, bet tas nebija apmierinātu vēlmju miers, bet rudenīgi – melanholiskās dienas un neveiksmes apziņas (kā gan uztaisīšu šo dzelzceļa staciju tagad?) radīta bezgalīga tukšuma sajūta un splīns.

Bet visa pamatā, es zinu, ir klusās ilgas pēc sievietes. Pēc meitenes, ko sargāt un kam dzīvot – un pie kuras meklēt patvērumu tādās dienās kā šī...

Vīrieša ilgas pēc sievietes. Ne pēc tās, ko rekomendēja B., ne pēc miesas, nē. Tās apmierināmas tik viegli – tikai tukšuma sajūta kļūst vēl lielāka, un klāt nāk pretīgums un mieles, un sāja garša mutē. "Miesa nav nekas liels, kur nu vēl sievietes miesa", teica Skārletai Rets un es daudz domāju par šiem vārdiem pēdējās dienās. "Tavu miesu es augstu nevērtēju. Sievietes lētas. Es gribu tavu dvēseli un tavu sirdi."

Antikvariātā – Upīša "Reālisms literatūrā". Grāmata, kam vienmēr jābūt pie rokas, tāpēc iegādājos. 1912., 1913. – bet raksti svaigi un dzīvi, un es aizmirsu visu galvu reibinošo tukšumu (tas atkal uzplūda tikai pašā vakarā, piezīmes pārskatot ...)

Jautājums, ko sev uzstādīju pēc paša pirmā, "Māksla un diletanti": kas es esmu –

mākslinieks vai diletants?

Atbilde?